

DE MAROKKAAN EN ZIJN BELGA QUEEN

Brussel Deze Week, 09.12.09, Michaël Bellon

Er waren eens twee Marokkanen. Zegt de ene tegen de andere: vader, waarom was je niet tevreden met wat je had en ben je destijds niet gewoon in Marokko gebleven?

BELGA is de eerste theatertekst van de Belgische Rachida Lamrabet, die juriste is, maar al veelvuldig werd geprezen als auteur van de boeken Vrouwland (Vlaamse Debuutprijs) en Een kind van God.

Directeur en regisseur Michael De Cock van 't ARSENAAL in Mechelen vroeg haar nu om een verhaal te leveren voor de scène. Ze heeft het daarin over de eerste generatie Marokkanen die in de jaren 1960 naar België migreerde, op zoek naar een beter leven.

Mourade Zeguendi - ook bekend van het theatergezelschap Union Suspecte en als filmster uit de Les barons - speelt de rol van zo'n vroege gastarbeider in de fleur van zijn leven, die een job krijgt als kabeltrekker in de Zuidertoren in Brussel. Na zijn overlijden treedt zijn zoon (vertolkt door Mostafa Benkerroum) in discussie met hem, en met de dochter van de tomatenboer (Lotte Heijtenis) die met zijn vader ooit een geheime relatie had.

OUDE MANNETJES

De stem van Rachida Lamrabet krijgt door dit theaterstuk weer wat meer weerklank.

Waarom wilde regisseur Michael De Cock zo graag met haar samenwerken? De Cock: "In de eerste plaats omdat ik haar een intelligente madame en een goede schrijfster vind, die de confrontatie niet uit de weg gaat, maar toch met heel veel mededogen spreekt over de mens in zijn context. Eerst wilde ik zelf op basis van interviews een tekst schrijven met migratie als een van de thema's. Maar toen kwam ik Rachida tegen die ook met dat verhaal zat en het vanuit zichzelf kon vertellen.

Bovendien krijgen we op deze manier ook weer een nieuwe stem in het theater te horen. Al heeft dat ook al aanleiding gegeven tot misverstanden. Sommigen willen vooral eens zien wat het geeft als die romanière een keer een theaterstuk schrijft.

Anderen verwachten dat BELGA nu eens alles zal samenvatten wat we moeten weten over de migratie en de samenlevingsproblemen die we vandaag hebben."

"Rachida heeft een soort kortverhaal geschreven dat die migratiegeschiedenis kadert, maar de rellen in de banlieues van Parijs

niet verklaart. En anderzijds boort het stuk meer thema's aan dan alleen de migratie. Op de scène staan een Marokkaanse man en een Belgische vrouw. Ook een Marokkaanse man en zijn zoon. Daartussen zit een heel spanningsveld. Ik wilde de man van de eerste generatie, die we anno 2009 als een oud mannetje over straat zien schuifelen, portretteren als de jonge man die het lef had dat nodig was om zijn land te verlaten. Rachida heeft dat voor de mensen met die achtergrond heel herkenbaar gemaakt. Dat de migranten Vlaamse vrouwen leerden kennen omdat ze hier alleen aankwamen, of dat ze ingesproken cassettes naar huis stuurden om hun verhaal te vertellen, dat waren reële situaties."

"BELGA zal onze problemen dus niet oplossen, maar gaat hopelijk toch in tegen de generalisering die we maar blijven maken. Vooral in die polariserende debatten tussen blanke bourgeois van boven de vijftig, die ons geen stap verder brengen. Ik ben blij dat er in de zalen behoorlijk wat toeschouwers blijken te zitten voor wie deze materie zeer herkenbaar is, en dat we als 'autochtonen' eens een keertje buiten ons zaligmakende referentiekader kunnen stappen."

BOOM VAN HET VERDERF

De kloof tussen de generaties van vader en zoon biedt ook een historisch perspectief. Wat levert die terugblik op? De Cock: "De eerste generatie geloofde erg in de vooruitgang en de maakbaarheid van de samenleving. De vader die kabels trekt in de Pensioentoren is ervan overtuigd dat zijn zoon daar later achter een computer zal zitten. Ik las ergens in een recensie dat dit vooruitgangsoptimisme de positieve boodschap van het stuk zou zijn. Maar het is juist cynisch om vast te stellen dat de vader werk had en geloofde in de toekomst, terwijl de tweede en derde generatie geen werk vindt of geactiveerd moet worden voor de arbeidsmarkt. Dat is wat mij betreft een heel harde analyse van de migratie."

"We hebben ook lang nagedacht over de precieze houding van de zoon. Hij is het type geworden dat is geradicaliseerd in zijn religieuze standpunten. Hij verwijt zijn vader dat hij hem heeft doen eten van de boom van Zaqqum - de boom van het verderf uit de Koran - omdat hij niet tevreden was met wat hij had en meer wilde verdienen."

BABELSE SITUATIE

De Marokkaanse migrant vindt dat zijn Belgische vlam op het glamoureuze 'Belga'-meisje lijkt - het 'gezicht' van het legendarische sigarettenmerk dat wel betere rookwaren afleverde dan men in Marokko gewoon was, maar daarom nog niet zo onbezorgd gerookt kon worden als men in de jaren 1960 en 1970 wel dacht.

De Cock: "Tijdens mijn jeugd eind jaren 1970 zaten in de gemeenteschool van Kontich ook al behoorlijk wat

migrantenkinderen. Alles leek dan nog eenvoudig, maar toch is de kiem van heel wat problemen toen al gelegd. De apocalyptische waarschuwingen voor het islamgevaar van vandaag zijn natuurlijk overtrokken, maar de monoculturele droom heeft er nooit ingezeten. Taallessen waren gewoon niet voorzien voor de ongeletterde migranten, omdat ze zogezegd toch zouden terugkeren. De gevolgen daarvan dragen we vandaag nog. Om een acteur te vinden uit hun gemeenschap kun je bijvoorbeeld nog altijd niet in de conservatoria terecht. Om maar iets te noemen.”

Taligheid is daarom ook een belangrijk thema in deze voorstelling waarin de vader Frans en Arabisch spreekt, de zoon Arabisch en Nederlands met een Arabisch accent, en de Belgische vrouw Nederlands en Frans. Dat de boventiteling die Babelse situatie niet zomaar ongedaan maakt is een bewuste keuze. De Cock: “Het is niet de bedoeling dat men zich daaraan ergert. Ook van iets moeilijkere passages krijg je altijd de essentie mee. Maar ik wou de talenkwestie, die ook nog op andere manieren vorm krijgt in de voorstelling, wel concreet voelbaar maken.”